

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

Umenie a kultúra

(Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra)

PRÍLOHA ISCED 3

Posúdila a schválila ÚPK pre výtvarnú výchovu, výchovu umením a umenie a kultúru

Bratislava 2011

1. CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO PREDMETU

Predmet Umenie a kultúra patrí do rovnomennej oblasti **UMENIE A KULTÚRA**. Vyučuje sa v 1. – 4. ročníku vyššieho sekundárneho vzdelávania. Nadväzuje na predmety Výtvarná výchova, Hudobná výchova a Výchova umením, ktoré sa vyučujú v nižšom sekundárnom vzdelávaní. Predmet Umenie a kultúra integrálne spája percepciu globálnych javov života s hlavnými umeleckými druhmi, so svetom kultúry a so životným štýlom. Rozvíja **tvorivé myslenie, zručnosti** a návyky žiakov, formuje ich **vlastné názory a hodnotové postoje**.

Koncepcia predmetu predpokladá uplatňovanie **zážitkových** metód edukácie, kreatívne chápanie umenia, mimo umeleckého estetického a širšej kultúrnej aktivity človeka. Prostredníctvom zážitkových a **skúsenostných** metód vyučovania (projekčné metódy, dramatická výchova, priama skúsenosť atď.) sa snaží motivovať žiakov, rozvíjať a kultivovať ich osobnosť. Zámerom je, aby aktívna forma vnímania umeleckého diela smerovala k **praktickej** činnosti spojenej s poznávaním vyjadrovacích prostriedkov, reči umenia, čím bude možné realizovať **aktívnu** estetickú výchovu. Spoločné témy, námety, procesy, analógie a špecifiká vo vyjadrovacích prostriedkoch budú obsahom interpretácie rôznych druhov umení ako realizácia **polyestetického** výchovy. Pohľad do chronológie dejín umenia sa využíva až vo vyšších ročníkoch, a to hlavne v priereze vyjadrovacích prostriedkov a postupov. Dôraz sa kladie na aktuálne formy umenia v súčasnom svete. **Poznávanie** estetických a kulturologických pojmov názorov v paralele dejín umenia a kultúry sa objaví až v najvyššom ročníku, v záverečnej syntéze vedomostí a zručností maturanta gymnázia.

Predmet tak smeruje od aktívnej estetického činnosti žiakov a estetického vnímania, cez reflexiu zážitkov a pohľad do histórie umenia a kultúry, až po záverečné estetické a kulturologické zovšeobecnenia.

2. CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

Hlavným cieľom predmetu Umenie a kultúra je teda rozvoj socio-afektívnych schopností žiaka, jeho postojov, hodnotových orientácií a kritického vnímania kultúry. Predmet sa orientuje aj na rozvoj psycho-motorických schopností žiaka, na jeho samostatné tvorivé vyjadrovanie obsahov psychiky, ako aj na rozvoj kognitívnych schopností žiaka v poznávaní kultúry súčasnosti a minulosti.

Čiastkovými cieľmi predmetu je rozvoj **kultúrnych kompetencií** (kultúrnej gramotnosti) žiaka v takejto podobe:

- Rozvíjať **kultúrnu identitu** žiaka.
- Rozvíjať **rešpekt** a **toleranciu** k hodnotám iných kultúr, ako aj schopnosti komunikovať s príslušníkmi iných kultúr.
- Rozvíjať a prehĺbovať chápanie významu **estetických** faktorov, estetického činnosti a **umenia** v živote človeka a spoločnosti.
- Rozvíjať schopnosť rozlišovať hlavné **umelecké** druhy, rozvíjať schopnosť reflexie vlastných estetických **zážitkov**.
- Rozvíjať **schopnosť vnímať** rôzne vyjadrovacie prostriedky, médiá a tendencie, ktoré v kultúre a v umeniach existujú.
- Kultivovať vizuálnu, akustickú, jazykovú a pohybovú **gramotnosť**, schopnosť kreatívneho **vyjadrovanie** myšlienok, skúseností a emócií prostredníctvom rôznych médií.
- Prehĺbovať **porozumenie** súčasnej umeleckej a kultúrnej tvorbe.
- Rozvíjať schopnosť **práce s informáciami** o významných umeleckých dielach a tendenciách z európskej tradície, s informáciami o dielach iných kultúrnych tradícií.
- Rozvíjať schopnosť **komunikovať** kultúrne.
- Prehĺbovať zodpovedné **postoje** a **kritické myslenie** voči súčasnej kultúrnej ponuke a voči masmédiám.

Súhrn kompetencií, ktoré rozvíja predmet Umenie a kultúra, pomáha formovať **občiansku zodpovednosť** žiaka.

Predmet rozvíja vo viacerých témach tak osobnostné kompetencie, ako aj kognitívne kompetencie, komunikačné kompetencie a občianske kompetencie. Pretože žiak je komplexnou osobnosťou a nie je možné rozvíjať jednotlivé kompetencie izolovane, niektoré kompetencie sa rozvíjajú cez viaceré témy. Predmet vedie žiakov k tomu, aby vnímali kultúrne artefakty, kultúrne prejavy a umelecké diela v ich mnohostrannosti ako **prirodzenú súčasť** ich života. Hlavný dôraz sa kladie na európsku kultúru, ale je nevyhnutné neustále dopĺňať obraz mimoeurópskymi kultúrami.

Pre efektívnejšie napĺňanie cieľov predmetu sa niektoré závažné témy **cyklicky vracajú**, avšak vždy v nových kontextoch a s ďalšou úrovňou zovšeobecnenia. Ponúka aj témy úzko súvisiace s inými predmetmi – s Dejepisom, s Geografiou, s Občianskou náukou, s Etickou výchovou a Náboženskou výchovou a pod. Počas celých štyroch rokov sa využívajú prierezové témy, hlavne Multikultúrna výchova, Mediálna výchova, Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra.

3. OBSAH

Obsahové zameranie ročníka:

Zážitková a aktívna forma vnímania umeleckého diela spojená s praktickou činnosťou zameraná na poznávanie a osvojovanie si vyjadrovacích prostriedkov umenia a kultúry.

1. tematický celok:			
Svet kultúry, vizuálne, zvukové, pohybové, priestorové znaky a činnosti človeka			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
Kultúrna tradícia: kultúrne povedomie a identita, tvorba kultúrnej tradície.	Pamiatky v regióne. alebo Moja obľúbená pamiatka.	Historické pamiatky v regióne , produkty tradičných remesiel, zvyky. Literárne zdroje o pamiatkach. Vlastná dokumentácia (kresba, fotografia, video, opis danej pamiatky, nahrávky hudobných folklórnych skupín). Vlastný posun – aktualizácia pamiatky, zvyku, piesne a pod.	Individuálna práca, príp. práca vo dvojiciach. Vyhodnotenie najobjavnejšieho prístupu. Spracovanie vo forme zborníčka, prípadne digitálne spracovanie na CD. Diskusia, výmena skúseností .
Vnímanie a experimenty s každodennou kultúrou, s každodennými predmetmi okolo nás.	Plagát, reklama, logo. Obaly kníh a CD/DVD.	Ukážky rôznych typov propagačného dizajnu a reklamných produktov, – psychológia pôsobenia reklamy na odberateľa (výtvorná – jazyková – hudobná – dramatická zložka). Stratégie reklamy. Reklama v komerčnej sfére a reklama kultúrneho produktu ...	Skupinová práca Zhotovenie loga firmy, plagátu, billboardu, reklamného pútača, reklamného sloganu, na konkrétnu akciu. Scenár reklamnej kampane. Obsahová analýza.

	Videoklip , s dôrazom na výtvarnú, hudobnú, dramatickú a literárnu stránku. VJ-ing v klube.	Ukážky profesionálnych videoklipov. Rôzne žánre videoklipov: hudobno-multimediálny klip, reklamný šot, príležitostný klip, seba-prezentačný klip, dokument a pod.	Vnímanie a experimenty s materiálom rôznych umení a oblastí kultúrnej tvorby. Skupinová práca. Tvorba videoklipov z prostredia školy alebo z každodenného života žiakov. Kooperácia v malom filmovom štábe – deľba úloh (scenár, libreto, zvuk, scéna, telový dizajn, odev, kamera, herectvo, postprodukcia).
	Kultúrne vlastnosti predmetov v domácnosti a v škole. Porovnávanie, interpretácia kultúrnych súvislostí – staré a nové, zastarané a moderné, móдне, vkusné a nevkusné. Predmet a význam. Štýl a funkcia v dizajne.	Každodenné predmety podľa výberu žiakov. Ukážky rôznych typov a štýlov v dizajne výrobkov. Historický vývoj vybraných predmetov. „Druhý život“ predmetov (junk-art – umenie odpadu).	Triedenie premetov z rôznych hľadísk. Tvorba asambláží, plastík, koláží, inštalácií; happeniny, predstavenia s prinesenými predmetmi. Tvorba a prezentácia „životných príbehov“ jednotlivých predmetov.
2. tematický celok: Základné vyjadrovacie prostriedky hlavných umeleckých druhov – výtvarných umení, hudobných umení, slovesných umení, dramatických umení, filmových a elektronických			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Vyjadrovacie prostriedky každodennej činnosti žiaka.	Príbehy z bežného života a pozorovateľné správanie ľudí v nich (gestá, pohyb a pod.).Pantomíma – spojenie pohybu, gesta, mimiky, usporiadanie priestoru.	Skutočnosť okolo nás. Prostredie školy, domácnosti, ulice, obce. Videoukážky performancií a pantomímy.	Skupinová práca, pozorovanie každodennej skutočnosti. Pozorovanie správania žiakov v škole a mimo nej. Tvorba vlastných príbehov žiakov, napísanie scenára, dramaturgické spracovanie, zapojenie hudby. Telový dizajn, maska, kostým. Naštudovanie predstavenia –pantomímy. Prerозprávanie predstavenia vlastnými slovami, tvorba analogického vyjadrenia inými prostriedkami.
Vyjadrovacie prostriedky kultúry okolo nás.	Vizuálna kultúra, auditívna kultúra, kultúra reči a slovesná kultúra, kultúra elektronických médií, video kultúra. Kultúra pohybu, kultúra priestoru.	Ukážky z videofilmov, návšteva divadla, texty v médiách, rozprávky, vedecké texty, texty piesní v kontexte s hudbou, text v obraze (lettrizmus, konceptualizmus, reklama, webdizajn ...), rôzne produkty masovej kultúry a médií, gýče, reklamné a turistické predmety. Pohyby ľudí a premeny priestoru v televíznych reláciách. Usporiadanie priestorov v škole (interiérový dizajn). Usporiadanie centrálného priestoru v obci (urbanizmus námestia, štvrte a pod.).	Individuálna práca, príp. práca vo dvojiciach. Diskusia o priestoroch, obrazoch, tvaroch, farbách a zvukoch okolo nás. Návrhy na zmeny priestorov (urbanistická, dizajnérska, architektonická škica s využitím intermediálneho pôsobenia). Spracovanie vlastného textu (rozprávka, mýtus, poézia, poviedka, scenár, pesnička a i.), následne dramatizácia , zhudobnenia, ilustrovania, založenie textu a digitálne spracovanie obrázkov, spracovanie posteru a pod.

Odlíšnosť každodenných a umeleckých vyjadrovacích prostriedkov.	Všednosť a slávnosť. Prezentácia rôznych umeleckých artefaktov zo života, hudobné produkcie, literárne čítania, dramatické scény a pod. Sakrálné umenie – v hudbe a výtvarnom umení (historické a súčasné). Pomník a pamätník (historický a súčasný).	Návštevy – výtvarnej výstavy, múzea, kníhkupectva, koncertu, kostola, pamätníka, cintorína a pod. Výber zaujímavého (neštandardného) miesta inštalácie, kombinácia prvkov a vyjadrovacích prostriedkov z rôznych umeleckých druhov.	Skupinová práca na základe individuálnych návrhov. Inštalácia, foto alebo video dokumentácia , diskusia a vzájomné hodnotenie žiakmi. Plánovanie rôznych slávností, plánovanie výstavy. Návrh slávnostného priestoru, pomníka alebo pamätníka. Diskusia o vlastnostiach všedného a slávnostného.
3. tematický celok:			
Časové a priestorové súvislosti kultúry			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Kultúra okolo nás.	Masová kultúra, populárna kultúra , klasická kultúra, kultúrna tradícia, národná kultúra, svetové kultúrne dedičstvo.	Rôzne produkty elektronických médií , výber ponuky z internetu (podľa záujmu žiakov), regionálne pamiatky, kultúrne artefakty v učebniciach dejepisu, spomienky členov rodiny, zvyky sociálnych skupín, produkty subkultúr.	Diskusia o zmysle výberu artefaktov a o ich význame v živote žiaka. Porovnanie žánrov, výrazových polôh a posolstiev (obsahov) vybraných artefaktov, javov. Diskusia o zmenách (vývoji) foriem na vyjadrenie určitých obsahov (tradícia - súčasnosť).
Kultúra ako ľudská aktivita, ako estetická hodnota, estetično.	Kultúra. Umenie. Estetické kvality predmetov. „Kultúrne“ a „nekultúrne“.	Reálne zážitky z rôznych spoločenských súvislostí umenia. Svet umenia, s ktorým sa žiaci stretávajú – hudobné relácie , film, maliarstvo, rôzna architektúra, funkčné predmety a pod.	Analýza a interpretácia rôznych relácií v televízii, hudobných, filmových žánrov, pôsobení obrazov v rôznom prostredí, pôsobení dizajnu a architektúry a o spoločenskej funkcii jednotlivých umeleckých druhov.
4. tematický celok:			
Funkcie umenia, estetické vnímanie			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Kultúrny šum, informácie vizuálne, akustické, pohybové, textové.	Zvuková kulisa, šum prírody a hluk a krása civilizácie. „Vizuálny smog“, grafický dizajn, vizuálna krása prírody a civilizácia. Orientácia v priestore.	Vychádzka do urbánneho okolia školy a do prírody. Surfovanie na internete. Prelaďovanie televíznych programov.	Fotodokumentácia a iná dokumentácia. Projekty prostredia, ktoré neškodí človeku. Diskusia o orientácii v „kultúrnom šume“.
Špecifický vklad umeleckých druhov. Rozdiely v estetických zážitkoch.	Prierezové vyjadrovacie prostriedky v umeniach: – rytmus, symetria, melódia, kompozícia, gradácia a pod., ich elementy (bod, čiara, plocha, tvar, farba; tón, akord, melódia; hlásk, slovo, veta; gesto, mimika, pohyb, priestor; svetlo, tieň, plocha, povrch, odlesk a pod.). Synestézia.	Ukážky z rôznych kultúr , historických období, umeleckých druhov, médií (využiť čo najpestrejší materiál) s dôrazom na stručnú analýzu foriem a základných kompozičných princípov	Vyhľadávanie príkladov pre prierezové vyjadrovacie prostriedky v príručkách a na internete. Vlastná tvorba – na základe podnetov z jedného umeleckého druhu tvoriť v inom (ktorý je žiakovi blízky); hľadať možné analógie vo vyjadrovacích prostriedkoch a kompozičných princípoch. Uvedomovať si možnosti a ohraničenia synestetického pôsobenia.

5. tematický celok:			
Životný štýl. Móda. Kultúra tela, zmysel športu			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Komunikácia gestom, mimikou, oblečením. Funkcie oblečenia.	Neverbálna komunikácia , gesto, mimika, pohyb, oblečenie.	Ukážky módnych kreácií , body artu, líčenia, masiek, vizážistky, tetovania, pírsingu. Telový dizajn prírodných národov. Dizajn hnutia „moderného primitivizmu“. Telo a tvár v rôznych kultúrach.	Telový dizajn , body art a vlastný vizuál – návrh účesu, líčenia, maľby na telo, masky a i. (fotokoláž, montáž, experimenty s účesom a s líčením „naživo“). Návrhy telového dizajnu pre rôzne hudobné žánre, spoločenské roly.
	Vyjadrovacie prostriedky módy , diferenciácia v oblečení, konformizmus, seba propagácia. Štýl doby, estetika odievania.	Módne časopisy a relácie v televízii, módna prehliadka. Historický kostým ako súčasť životného štýlu doby. Súčasný odev – vizuálny výraz a sebvýjadrenie. Sociálna funkcia odevu.	Oblečenie spojené s módnou prehliadkou a diskusiou – podľa obľúbenej „celebrity“, hudobníka a pod., podľa vybraných dôb v minulosti, podľa rôznych povolání, podľa rôznych spoločenských príležitostí. Individuálna práca: esej na tému „Súčasná móda a individualita človeka“. Možnosť doplniť šikami, návrhmi.
Kultúra životného štýlu	Etiketa a kultúrna komunikácia .	Ukážky z rôznych filmov, z literárnych diel, z výtvarných diel v minulosti, kde komunikujú dve a viac osôb.	Dramatické situácie, živé obrazy . Diskusia o ukážkach a tvorba vlastných modelových situácií. Členenie na tvorcov, pozorovateľov, hodnotiteľov.
Kultúra tela, zmysel športu.	Vrcholový, výkonnostný a rekreačný šport . Kalokagatia – jednota duševnej a telesnej krásy, gentleman, dandy. Olympijské hnutie. Turistika, zdravý životný štýl. Kultúra tela, erotika, pornografia. Rod – sexualita.	Texty starogréckych mysliteľov ku kalokagatii (napr. Sapfó, Sokrates, Aristoteles), ukážky sochárstva (napr. Praxiteles, Venuša Melóska), obrazy gentlemana v Anglicku 17-18. st., ruký, francúzsky, anglický dandy 19. st. (napr. E. Onegin, F. Baudelaire, O. Wilde). Dennikové fotografie a mediálne komentáre zo športových udalostí (súčasný športový fanúšik a jeho správanie na športových podujatiach). Rodové umenie (ženské a mužské, heterosexuálne a homosexuálne prvky prístupu k sebvýjadreniu).	Skupinová tvorba mediálnych prezentácií športovej udalosti – módnej prehliadky – plesu – stužkovej – turistického zrazu – demonštrácie aktivistov (napr. gayov a lesb): zber materiálu, vyhodnocovanie, prezentácia. Projekt vlastného zdravého životného štýlu (esej, škice, montáže).
6. tematický celok:			
Populárna a masová kultúra. Elektronické médiá			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Populárna kultúra.	Princípy populárnej kultúry , zameranie na silný zážitok, orientácia na kon-	Ukážky textov, hudby, výtvarných diel, filmov, komiksov, videoklipov, oblečenia,	Diskusia, skupinová a individuálna práca . Tvorba komiksu. Paródia na známu

	krétno sociálne skupiny, orientácia na trh, show, väzba na autentický každodenný život. Diferencovanosť hodnôt a zážitkov.	rôznych značiek. Hudobný festival, folklórny festival, show .	značku/logo. Vlastný zvukový, fotografický alebo videozáznam z hudobného (folklórneho) festivalu. Hra na vystúpenie na festivale (triedna show) – nácvik, prezentácia, propagácia, dokumentácia a i.
Masová kultúra.	Trh s kultúrou, gýč, brak. Orientácia na masy, na zisk. Nadbiehanie masovému vkusu, dotieravosť. Štandardizácia zážitkov.	Gýče , telenovely, obchody so suvenírmi, reality show, triler, reklama. Gýč vo výtvarnom umení a v hudbe. Gýč ako sociálny jav. Gýč a vkus.	Tvorba suveníru z vlastnej obce : a) takého, čo charakterizuje zvláštnosti obce, b) vtieravého, gýčového. Diskusia o vlastných hodnotových postojoch.
Elektronické médiá.	Povaha a funkcie elektronických médií. Dizajn webovej stránky triedy, logo triedy/školy. Tvorba elektronického fotoalbumu, hudobného albumu, vlastného portfólia.	Ukážky webových stránok z internetu. Ukážky log z okolia školy, z oblečenia a pod. Ukážky záujmových komunít na verejných portáloch, médiá na báze internetu. Ukážky umenia elektronických médií Umenie a veda.	Skupinová práca. Tvorba loga, webovej stránky. Spojenie textu (scenár), animácie, hudobné vsuvky. Súťaž o najlepší scenár a dizajn. Prezentácia práce skupín, diskusia, výber. Komunikácia prostredníctvom nových médií, edukačné projekty , multikultúrna výchova, rozvoj internetových kompetencií žiakov.

Obsahové zameranie ročníka:

Interpretácia umeleckých diel – kontinuita prepojenia rôznych umeleckých diel prostredníctvom spoločných tém, prvkov. Podoby a fungovanie kultúry.

1. tematický celok:			
Poznanie, analýza a interpretácia vybraných umeleckých diel a tendencií z histórie kultúry a z kultúry vlastného regiónu a národa			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
Úžitkové predmety a umelecké diela.	Návrat k 2. tematickému celku z 1. ročníka.	Využiť predmety vnímané a vytvorené v 1. ročníku .	Opakované vnímanie, opis procesov tvorby. Opakovanie a sprítomnenie, kontinuita s 1. ročníkom.
Estetické vnímanie.	Estetické vnímanie. Zážitok, vkus.	Využiť predmety vnímané a vytvorené v 1. ročníku.	Opakované vnímanie, opis zážitkov, diskusia.
Analýza umeleckého diela.	Štruktúra diela. Kompozícia diela.	Umelecké diela z rôznych umeleckých druhov.	Výber ukážok na zadanú(zvolenú) tému v rôznych umelec. druhoch. Porovnanie ich vyjadrovacích prostriedkov.
Interpretácia umeleckého diela.	Hľadanie rôznych významových vrstiev diela.	Umelecké diela z rôznych umeleckých druhov.	Výber ukážok s podobnou, prípad. identickou ideou v rôznych umeleckých druhoch. Porovnanie intenzity, rôznosti a iných charakteristík zážitkov z vnímania týchto artefaktov.
Hlavné umelecké druhy.	Literatúra, výtvarné umenia, hudobné umenia, dramatické umenia, film, elektronické umenia.	Ukážky z diel hlavných umeleckých druhov + prinesených žiakmi, ponuka médií a regionálnych galérií/múzeí.	Prehľad o štruktúre umeleckých druhov.
2. tematický celok:			
Princípy populárnej kultúry, masová kultúra, elektronické médiá. Kultúrna komunikácia. Kultúra a technika			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
Populárna kultúra	Hlavné typy produktov populárnej kultúry. Ľudia v populárnej kultúre. Idol, vzor, norma. Zmysel populárnej kultúry.	Videoklipy z televízie, vlastné materiály prinesené žiakmi, grafity z ulíc. Miestny folklór.	Interpretácia konkrétnych produktov – videoklipu, filmu, grafity, značky. Portfólio o svojom idole/vzore. Prehľad o folklórnom umení v obci.
Masová kultúra	Hlavné typy produktov masovej kultúry. Masové médiá. Reklama. Móda. Štandardizácia vnímania.	Tlačené médiá, periodická tlač, TV, internet – žánre a formy. Tlačená reklama, reklamné predmety, svetelná reklama, reklamné spoty a pod.	Tvorba reklamného šotu, názvu, plagátu ako reklamy, tvorba rôznych spravodajských a publicistických žurnalistických žánrov (napr. vlastný blog).
Tzv. vysoká kultúra	Hlavné typy produktov označených za hodnoty kultúrnej tradície. Zmysel tzv. vysokej kultúry. Voľné a úžitkové umenie. Konvencia a experimentovanie v umení.	Výber ukážok artefaktov z rôznych epoch a rôznych umeleckých druhov.	Zážitok, vnímanie, jednoduchá analýza, hľadanie hodnôt, porovnanie.

<p>Analýza a interpretácia produktov populárnej kultúry.</p>	<p>Významy, hodnoty, štruktúra. produktov populárnej kultúry. Populárna kultúra a médiá. Populárna kultúra a mládež. Umelecký trh a marketing.</p>	<p>Artefakty súčasnej a minulej populárnej kultúry (cca od 1950 s ťažiskom na posledných 20 rokoch). Príklady analógií zo vzdialenej minulosti. Využiť skúsenosti žiakov s prostredím internetu.</p>	<p>Zážitok a jeho reflexia, analýza a interpretácia významov a kultúrno-historických kontextov. Práca s internetom. Diskusie o mediálnych vzoroch.</p>
<p>Analýza a interpretácia produktov masovej kultúry.</p>	<p>Významy, hodnoty a štruktúra produktov masovej kultúry. Masová kultúra a médiá. Princípy fungovania masovej kultúry. Umelecký trh a marketing.</p>	<p>Artefakty súčasnej masovej kultúry (cca od 1950 s ťažiskom na posledných 20 rokoch). Využiť skúsenosti žiakov s prostredím internetu.</p>	<p>Zážitok a jeho reflexia, analýza a interpretácia významov a kultúrno-historických kontextov. Diskusie o mediálnych vzoroch.</p>
<p>Analýza a interpretácia produktov tzv. vysokej kultúry.</p>	<p>Princípy fungovania tzv. vysokej kultúry. Koncert, galéria, divadelné predstavenie, kino, festival a pod. Umelecký trh.</p>	<p>Oprieť sa o všetko, čo sa žiaci naučili na ZŠ i SŠ na Vv, Hv, Slj, D.</p>	<p>Zážitok a jeho reflexia, analýza a interpretácia významov a kultúrno-historických kontextov.</p>

Obsahové zameranie ročníka:

Vnímanie umenia v historickom kontexte: súčasnosť – minulosť, komparácia epoch.

1. tematický celok:			
Vnímanie umenia v historickom kontexte: súčasnosť – minulosť, komparácia epoch			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Poznanie, analýza a interpretácia vybraných umeleckých diel a tendencií z histórie kultúry.	<p>Umelecká tvorba a príbuzné estetické aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umelecké dielo, - gýč a brak, - úžitkové diela (dizajn, reklama, architektúra, logo, oslavná báseň, tv show k sviatku, pouličné slávnosti a pod.). 	<p>Materiál z prirodeného prostredia žiakov – kultúrne artefakty a situácie, ktoré sú súčasťou ich života. Využiť skúsenosti žiakov z kultúry, v ktorej sa pohybujú (kluby, grafity, mp3 prehrávače, videoklipy, sci-fi a fantasy, manga, médiá, náboženské a iné združenia, prostredie školy a obce a pod.).</p>	<p>Zážitok, analýza, interpretácia kultúrnych produktov, reflexia ich využívania v osobnom živote a v spoločnosti. Diskusia o kritériách. Tvorba projektov na prezentáciu artefaktov a na ich zapojenie do života. Snažiť sa o porovnanie európskeho, svetového a slovenského kultúrneho dedičstva a umenia. Využívať látku z nižších ročníkov. Je možné preberať ich aj prierezo pri ďalších témach, ako sa prirodzene objavujú.</p>
	<p>Tvorivé postupy v umení v histórii (výberovo, napr.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - hľadanie krásy, - hľadanie foriem a tvorba harmónie či disharmónie, - práca so symbolmi, - oslava bohov, - umenie ako mágia, - sebvýjadrenie umelca, - vyjadrenie sveta, - prezentácia škaredého, - umenie ako irónia, - tvorba ornamentov, - sviatok, - citácia, apropiácia, - umenie pre umenie, - zneužitie umenia, - a pod. 	<p>Umelecké diela a iné artefakty z akejkoľvek doby, regiónu či kultúrneho okruhu. Uprednostniť materiál z posledného storočia a zo súčasnosti. Vlastný výber žiakov usmerňovaný učiteľom. Maximálne využívať ponuku médií a prostredie internetu – prirodzené prostredie pre žiakov. Pracovať s materiálom a učebnicami materinského jazyka, dejepisu, geografie, občianskej náuky, etickej alebo náboženskej výchovy.</p>	<p>Zážitok a jeho reflexia. Aktívne vyhľadávanie princípov a ukážok v umení, v životnom prostredí, doma a inde. Diskusia o zmysle umenia. Vždy v porovnávaní európskeho, svetového a slovenského kultúrneho dedičstva, v porovnávaní rôznych umeleckých epoch. Práca s internetom, vizualizácie a prezentácie. Dopĺňanie učebnice o vlastné hľadanie. Zdôrazňovať medzi kultúrne vzťahy. Nezdôrazňovať fakty, ale tvorivé princípy, vzťahy, súvislosti. Upozorňovať na súvislosti umenia s inými oblasťami kultúrnej tvorby, so spoločnosťou, s krajinou, s politikou a pod. Využívať látku a práce žiakov z minulosti.</p>
2. tematický celok			
Prevádzka v kultúre, umelecký trh, medzi kultúrne vzťahy			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Prevádzka v kultúre	<p>Médiá a kultúra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obraz človeka v médiách, - možnosti a vplyv médií, 	<p>Preberanie témy založiť na vlastných skúsenostiach a poznatkoch žiakov. Motivovať žiakov</p>	<p>Modelovať situácie s prítomnosťou médií a bez nich. Aplikačné výstupy. Čo najmenej teórie, ale neustála reflexia praktických činností.</p>

	- reklama, - elektronické médiá, - virtuálna realita.	k prinášaniu vlastného materiálu.	
Trh s umením a kultúrou: - mecenášstvo a sponzorstvo, - reklama a marketing, - výstavy, veľtrhy, festivaly, - úloha médií, - úloha obecnstva, - ľudia v obchode s umením v histórii a v súčasnosti.	Konkrétne ľudské osudy (pomôže materiál z dejepisu, geografie a občianskej náuky). Materiály z médií a z internetu. Životopisy umelcov, príslušníkov aristokracie, bankárov a pod.	Projekty, prezentácie , aktívne vyhľadávanie na internete a v encyklopédiách. Zber informácií, ich triedenie, analyzovanie, interpretácia, vyhodnocovanie. Analýza informačných kanálov a nástrojov. Hľadanie zámerov tvorcov informácií. Orientácia v prívale informácií. Upozorňovať na medzi kultúrne vzťahy, ale riešiť ich ako prierezovú tému v predmete.	
Ekonomická hodnota umenia (výberovo, napr.): Korišť, znak statusu, ozdoba, súčasť zbierky, neopakovateľnosť, známosť diela. Vplyv technológií na funkciu a hodnotu diela.	Médiá, katalógy, sprievodné materiály k festivalom, internetové informácie o aukciách a pod.	Systematická práca s informáciami . Tvorba aplikačných úloh a projektov. Návšteva festivalov a iných kultúrnych akcií, následná reflexia. Formulovanie vlastných zážitkov z umenia.	
Inštitúcie na trhu s kultúrou.	Materiál z médií , vlastné skúsenosti žiakov a učiteľa. Rozhovory s pracovníkmi rôznych inštitúcií.	Preberať prierezovo pri ostatných témach tak, ako sa budú prirodzene vynárať.	
Formy prevádzky na trhu s kultúrou (výberovo, napr.): Výstava, koncert, show, mediálna prezentácia, festival, promo akcia, klubová akcia, film o filme, happening, chodníky slávy, diskusia so spisovateľom a pod.	Materiál z médií , vlastné skúsenosti žiakov a učiteľa. Návšteva rôznych akcií.	Preberať prierezovo pri ostatných témach tak, ako sa budú prirodzene vynárať. Využívať ich v projektoch , prípadne ako rôzne formy žiackej prezentácie.	

Prierezovo: Základné vyjadrovacie prostriedky, kompozičné princípy, techniky a médiá hlavných umeleckých druhov – výtvarných umení, architektúry, hudobných umení, slovesných umení, dramatických umení, filmových umení. Ich prežívanie a používanie.

Obsahové zameranie ročníka:

Estetické pojmy a estetické názory v paralele dejín umenia a kultúry (filozofia kultúrnych epoch).

1. tematický celok: Základné princípy vedeckého poznávania			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Vedci a veda	Vedci v sci-fi: - aké otázky kladú vedci v sci-fi?	Výber zo sci-fi a fantasy filmov, literatúry, hier alebo komiksov podľa záujmu žiakov (napr. Warhammer 40 000, Hviezdne vojny, Star trek, Matrix, Avatar, B. Sterling, T. Pratchett, J. R. R. Tolkien, C. S. Lewis a i.). Internetové stránky o sci-fi a fantasy.	Rekonštrukcia príbehov vedcov z týchto diel, prezentácia ich práce. Konfrontácia postáv z rôznych diel sci-fi alebo fantasy.
	Svet bez vedcov: - „stačí mi zdravý rozum“. Ako žijú vedci?	Životopisy a spomienky vedcov (napr. A. Einstein, S. Hawking, J.-F. Champollion, M. Skłodowska-Curie, Th. Heyerdahl, J.-P. Sartre, P. Teilhard de Chardin, A. Fleming, S. Freud, Sokrates, M. Bel, L. Štúr a i., podľa záujmu triedy a podľa učiteľových možností.)	Myšlienkový experiment – fungovania sveta bez vedcov a bez vedy. Vyhľadávanie vedcov a vedeckých ambícií vo svojom okolí (rodičia, učitelia známi) – interview s nimi. Rekonštrukcia biografie min. jedného vedca. Tvorba komiksu o živote vedca.
	O čo sa vedec zaujíma? - ČO je to? - KTO je to? - PREČO je to tak? - AKO to funguje? - AKO to zmením? - KTO som? Čo hovorí vedec? - TO JE... - LEBO... - KEĎ... TAK... - MOŽNO... - SOM... - MÔŽEM...	Sci-fi a fantasy filmy a literatúra, populárno-náučné články, filmy a stránky na internete o vede a vedcoch. Filozofické texty o vede (napr. Aristoteles, Tomáš Akvinský, F. Bacon, R. Descartes, A. Einstein, H. G. Gadamer, M. Weber, B. Russell, M. Foucault a i.). Výber textov a obsahov prísne podriaďiť záujmu žiakov .	Ako sa uvedené otázky prejavujú v prameňoch? Konfrontácia s kladením týchto otázok v každodennom živote. Diskusný klub s prezentáciou protikladných stanovísk, napr. „veda je nevyhnutná“ verzus „veda ničí svet“. Tvorba portfólií o najnovších problémoch vedy, napr. o kyberpriestore, virtuálnej realite, genetických manipuláciách, cestovaní v čase, liečbe AIDS a pod.
Metódy vedy	Ako rozmýšľajú vedci? - pozriem sa, - vyskúšam, - utriedim, - rozložím, - zjednotím, - pomenujem, - odmyslím si nepodstatné, - rozšírim na celok, - zdokumentujem a vyvodím,	Vedecké a populárno-náučné texty z rôznych vedeckých oblastí zvlášť texty z poznávania kultúry. Filozofický slovník , úvody do filozofie, metodologická a logická literatúra, Fürstová, M. – Trinks, J.: Filozofia. Bratislava: SPN, 2006. Konfrontovať s každodennou skúsenosťou .	Priebežné abstrahovanie metód z textov využívaných na hodinách, z biografii vedcov, z diskusií. Túto tému nie je vhodné samostatne vysvetľovať. Výklad je tu kontraproduktívny. Efektívne je upozorňovať na metódy počas celého roka pri čítaní rôznych textov a preberaní iných tém.

	- premyslím a vyvodím.		
2. tematický celok			
Teoretické poznávanie kultúry			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
Štruktúra umenia	Umelci v umeleckom biznise: - čo chcú dosiahnuť?	Informácie žiakov o ľuďoch z umenia a umeleckého biznisu – súčasné kapely, tvorcovia grafitov, DJ-ovia a pod. Literatúra o tzv. celebritách v médiách a na internete.	Spracovanie životných príbehov umelcov z umeleckého a mediálneho biznisu. Vyhľadávanie umelcov a umeleckých ambícií vo svojom okolí (spolužiaci, rodičia, učitelia, známi).
	Svet bez umelcov: - „umenie je aj tak len jeden veľký biznis“. O čo sa snažia ľudia v umení? - vytvorím, - pozriem sa, vypočujem si, prečítam si, - podporím, - zhodnotím, - kúpim a predám, - uschovám, - som umelec – som umelkyňa.	Oprieť sa o informácie žiakov o ľuďoch z umenia. Osobné spomienky a životopisy umelcov (napr. A. Warhol, P. Picasso, W. A. Mozart, J. Lennon, E. Piaf, W. Woolfová, S. Lagerlöfová, Orlan, J. Kolár, M. Hvorecký a i.). Využiť materiál a témy z predošlých ročníkov.	Myšlienkový experiment – modelovanie nášho života bez umelcov. Vytvárať životné príbehy z rôznych kultúrnych epoch v podobe napr. „Chcem byť mecenášom“, „Chcem byť umelkyňou“. Vyhľadávať v teoretickej literatúre reflexiu týchto tém.
	Ako tvoria umelci? - umelecká tvorba, - originalita, kópia, falzifikát, citácia, apropriácia, asambláž.	Vlastné výpovede a manifesty umelcov. Kultúrno-historické, estetické a psychologické príručky . Návštevy rôznych kultúrnych podujatí.	Vyhľadávať na internete a v médiách príbehy o tom, ako vznikajú umelecké diela. Rozhovory s kultúrnymi tvorcami v obci alebo v regióne. Vyhľadávať v teoretickej literatúre reflexiu týchto tém. Všímať si rôzne historické podoby tvorby.
	Čo tu zostane po umelcoch? - dielo ako artefakt, - ready made, - otvorené dielo, - vzťahové dielo, - situačné dielo a happening, - konceptuálne dielo, - antiumenie; - úžitkové dielo; - umelecké druhy.	Pracovať s príkladmi zo súčasného umenia, využiť zážitky a skúsenosti žiakov. Využiť materiál a témy z predošlých ročníkov. Estetické slovníky, kultúrno-historické príručky.	Vyhľadávanie na internete a v encyklopédiách. Tvorba vývinových línií – kultúrno-historické referáty a projekty. Upozorňovať na prechody a prelínanie umeleckých druhov v súčasnosti aj minulosti. Doťahovať do teoretickej reflexie s pomocou estetickéj terminológie. Je možné doplniť systematickejšim výkladom .
	Čo z toho máme my? - chcem sa zabaviť, - chcem sa poučiť, - hľadám zážitok, - hľadám vzrušenie, - chcem sa báť, - chcem sa upokojiť, - chcem meditovať,	Využiť zážitky a skúsenosti žiakov . Pracovať s príkladmi zo súčasného umenia. Využiť materiál a témy z predošlých ročníkov.	Reflexia vlastných zážitkov. Efektívny je postup od potreby zážitku k nájdeniu umeleckého diela, ktoré taký zážitok poskytne. Hľadanie diel z rôznych dôb a regiónov. Zostavenie hierarchie svojich

	- chcem sa vyblázniť.		preferencií.
Štruktúra kultúry	Čo má pre mňa hodnotu? - populárna kultúra, - masová kultúra, - tzv. vysoká a tzv. nízka kultúra, - subkultúry, - ľudová kultúra, - kultúrny odpad.	Využiť materiál a témy z predchádzajúcich ročníkov a reflexiu skutočnej kultúrnej situácie v prostredí žiakov.	Vyhľadávať na internete informácie a texty o najnovších trendoch. Všímať si rôzne súvislosti umeleckého biznisu. Diskusie o nich. Referáty o kľúčových pojmoch alebo prístupoch k problematike.
	Oblasti kultúry: - umenie, - mýtus, mágia a náboženstvo, - jazyk, - morálka, etiketa - veda, - šport, - kultúrny priemysel, - masové médiá, - kultúra každodennosti.	Wikipedia a iné encyklopédie kultúrnych epoch alebo jednotlivých oblastí kultúry. Využiť učebnice a príručky histórie, geografie, cudzích jazykov, telesnej výchovy, občianskej náuky, etickej alebo náboženskej výchovy a pod., ako aj spoluprácu s týmito učiteľmi . Slovníky: filozofický, estetický, etický, kulturologický, lingvistický, žurnalistický, slovník subkultúr a pod.	Analýza a interpretácia kultúrnych artefaktov – rôzne súvislosti toho istého artefaktu. Nesústreďovať sa len na Európu. Tvorba projektov o konkrétnom priestore a čase, napr. „Stretnutie španielskej a predkolumbovskej kultúry v strednej Amerike“, alebo „Pouličné umenie okolo nás“. Do projektov zahrnúť aj teoretickú reflexiu. Je možné doplniť systematickejšim výkladom .
Kultúrna zmena	Čo v kultúre zostáva a čo sa mení? - kultúrna identita, - subkultúry, - kultúrny konflikt, - globalizácia, - multikulturalizmus.	Informácie a správy z internetu a médií, aktuálne spoločensko-politické a kultúrne témy. Vlastné skúsenosti žiakov. Využiť materiál a témy z predošlých ročníkov.	Tvorba webovej stránky alebo manažovanie skupiny na internetovej sociálnej sieti. Tvorba videozáznamu alebo fotografického albumu. Veľa diskusíi . Písomné zhrnutia argumentov z diskusie alebo výsledkov tvorby.
Poznávanie kultúry	Poznávanie kultúry: - archeológia, - ekonomika kultúry, - estetika, - etika, - filozofia, - historiografia, - humánna ekológia, - humánna geografia, - jazykoveda, - kultúrna antropológia, - kulturológia, - pedagogika, - právna veda, - psychológia umenia, - religionistika, - sociológia kultúry, - teória médií a žurnalistiky, - vedy o umení.	Materiály z vysokých škôl. Základné a populárne príručky a slovníky k jednotlivým vedným disciplínam. Učebnice Náuky o spoločnosti z rokov 1994-2009.	Orientovať podľa študijných smerov na vysokých školách, na ktoré sa žiaci hlásia a venovať sa predovšetkým tým. Najlepšie je vyhľadávať životné príbehy vedcov z týchto vied. Ak by téma mohla zvýšiť záujem o predmet, je vhodné zaradiť ju na začiatok školského roka.

4. VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

- Žiak kultivovane vyjadruje svoje zážitky a predstavy vizuálne, zvukovo, slovom a pohybom. Je schopný charakterizovať hlavné umelecké druhy, zaujíma aktívne a reflektované stanoviská aspoň k jednému z nich. Opisuje spôsoby svojej práce s nimi, opisuje jednotlivé techniky a používané médiá.
- Žiak je schopný pomenovať a opisovať kultúrne fakty a dianie okolo seba.
- Žiak opisuje obsah svojich estetických zážitkov. Hodnotí artefakty vo svojom prirodzenom životnom prostredí ako kultúrne alebo nekultúrne. Vytvára si kritériá pre odlišenie gýča.
- Žiak zaujíma samostatné postoje k mediálnej ponuke a diskutuje o nej.
- Žiak sa orientuje v súčasnej kultúrnej ponuke. Pomenúva zmysel alternatívnych kultúrnych aktivít. Vie vyjadriť svoj vzťah k dielam niektorých kultúrno-historických období. Rozoznáva časové a priestorové súvislosti kultúry.
- Žiak interpretuje kultúrne artefakty zo súčasnosti a minulosti s pomocou terminológie vybranej vedy o kultúre.

5. ORGANIZÁCIA VYUČOVANIA

Tematické celky v učebných osnovách sú pre jednotlivé ročníky plánované zhruba na **30 vyučovacích hodín**. Zostávajúce 3 hodiny (z celkového počtu 33 hodín v šk. roku) môže učiteľ využiť podľa vlastného uváženia, napr. ich rozdeliť na praktické projekty podľa požiadaviek žiakov, resp. na exkurzie.

Časová dotácia na jednotlivé tematické celky **nie je určená**, nakoľko jednotlivé tematické okruhy (celky) nereprezentujú ohraničené vyučovacie hodiny. Učiteľ si môže samostatne určiť, akú časovú dotáciu potrebuje na odučenie jednotlivých tematických okruhov či edukačných tém, lebo tie sa navzájom prelínajú.

V rámci učebného plánu predmetu **môže učiteľ zaraďovať edukačné témy** do vyučovania v poradí **podľa potrieb triedy**. Voľba, či učiteľ preberie do detailov všetky edukačné témy, tiež závisí od potrieb a možností triedy. Dôležité je viesť žiakov k napĺňaniu **vzdelávacích štandardov**.

Predmet je **klasifikovaný na vysvedčení známkami**. Je žiaduce, aby bol predmet **vyučovaný kvalifikovanými učiteľmi Estetickej výchovy** (resp. Hudobnej alebo Výtvarnej výchovy s aprobáciou pre gymnáziá), prípadne učiteľmi Slovenskej literatúry. Po svedomitej príprave môže predmet vyučovať aj učiteľ Dejepisú alebo Občianskej náuky.

Pri viacerých témach je vhodné, aby učiteľ spolupracoval s učiteľmi Občianskej náuky, Etickej alebo Náboženskej výchovy, Dejepisú a Geografie – konzultáciami, priamymi vstupmi na hodiny, prípadne spoločnými projektmi.

Na hodinách, kde bude predmet vyučovaný prostredníctvom práce na počítačoch, **majú byť triedy delené s maximálnym počtom 18 žiakov**.

6. METODICKÉ POKYNY NA HODNOTENIE A KLASIFIKÁCIU PREDMETU UMENIE A KULTÚRA NA STREDNEJ ŠKOLE

Hodnotenie v predmete Umenie a kultúra na strednej škole funguje ako **spätná väzba**, ktorá žiakovi prezentuje názor okolia (v tomto prípade učiteľa, resp. školy, resp. spolužiakov) na kvalitu a význam jeho činnosti. Zároveň zaraďuje činnosť a osobnostné premeny žiaka medzi veličiny, ktoré sú pre dané okolie (spoločnosť) hodnotou.

Myšlienka nehodnotiť výchovy v minulosti vychádzala z predstavy, ktorá redukovala hodnotenie na kvantitatívne a sumárne meranie výkonu. Také hodnotenie samozrejme nie je možné uplatniť na rozvoj postojov žiakov, na oblasť názorov o svete, na tvorivosť, ani na estetické zážitky či interpretáciu kultúrnych artefaktov a situácií.

Kvantifikácia sa využíva väčšinou vtedy, keď žiak podal výkon, teda keď sú už procesy učenia ukončené. Toto kvantifikujúce a sumárne hodnotenie odcudzuje žiaka od jemných posunov v jeho mysli a prevádza ich na číslo (známku, body, percentá), ktoré nezohľadňuje premeny v žiakovom myslení a cítení. Oblasť **prežívania, interpretácie sveta a vyjadrovania, oblasť postojov** sú v takej miere viazané na individuálne vlastnosti a podmienky jednotlivca, že možnosť ich kvantifikácie a objektivizácie je veľmi obmedzená. Rozvinutie práve týchto procesov je však cieľom predmetu Umenie a kultúra.

Napriek tomu citlivé rozlíšenie, pomenovanie i záverečné uznanie procesov rozvoja osobnosti je pre ich nositeľa a jeho vývoj žiaka dôležité.

Nehodnotenie predmetu, resp. uvedenie vo vysvedčení slovom **absolvoval**, znamená **vzdať sa dôležitého výchovného aspektu vzdelávania**. Ako sa ukázalo, nehodnotenie predmetu vyvoláva v očiach žiaka i verejnosti presvedčenie, že ide o predmet, na ktorom nedochádza k budovaniu zásadných osobnostných hodnôt, predmet vedľajší, ktorý len dopĺňa dôležitejšie formačné predmety. Predmet Umenie a kultúra takýmto predmetom nie je.

Hodnotenie každého predmetu je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos predmetu k vzdelanostnému rastu a osobnostnej formácii žiaka.

Špecifikom výchovy v predmete Umenie a kultúra je, že sa očakáva **vlastný prístup žiaka k aplikácii vyjadrovacích prostriedkov, nástrojových a koordinačných zručností, v rozvoji vlastného vnímania**. Očakáva sa **samostatný prístup žiaka** najmä v oblasti chápania a interpretácie kultúrnych artefaktov a pri vytváraní vlastných symbolických reprezentácií skutočnosti či svojho vnútorného sveta. Umenie a kultúra sa nenapĺňa len realizáciou požadovanej edukačnej úlohy na vyučovaní, ale tento program tvorí východisko k samostatnému (tvorivému) seba vyjadrovaniu žiaka. Predmet by inak nespĺňal svoje poslanie: **formovať mentálne štruktúry žiaka** v smere k aktívnej otvorenosti voči rôznorodým interpretáciám a v smere **k tvorivému vyjadrovaniu sveta a seba**.

Hodnotenie tohto predmetu má v prvom rade funkciu **pozitívne motivovať žiaka, usmerniť jeho osobnostný vývoj a rozvinúť v ňom kultúrne potreby**. Tu musí učiteľ brať ohľad na schopnosti, nadanie, ambície, vkus a predchádzajúce výkony žiaka.

Hodnotenie je aj porovnaním v rámci skupiny žiakov (triedy). Toto porovnanie má mať najmä výchovný charakter. Pri zohľadnení osobitosti každého žiaka poskytuje triede aj žiakovi obraz o pestrosti prístupov, o rôznych formách pochopenia problematiky v triede i o rozvrstvení škály postojov, názorov a aktivity medzi jednotlivými žiakmi. Nehodnotíme teda len výsledok činnosti (vytvorený artefakt, vyjadrenú interpretáciu, pomenovaný zážitok), ale celý výchovný proces a prístup žiaka v rámci neho.

Forma hodnotenia:

Ťažiskovou podobou hodnotenia v Umení a kultúre je hodnotenie procesov, ktoré sa odohrávajú na hodine v žiakovom myslení a cítení. Nejde však o jednoduché jednoslovné vyjadrenie typu „dobré“, „len tak ďalej“, „správne“. Dôležité je **rozvinúť zložitejšie slovné hodnotenie** na hodine tak, aby učiteľ poskytol žiakovi citlivú, veku primeranú a analyticky podloženú **spätnú väzbu** o rôznych aspektoch jeho činnosti (viď kritériá hodnotenia). Vo vzájomnej komunikácii má žiak možnosť klásť otázky alebo zdôvodniť svoj prístup. Túto formu je vhodné kombinovať so seba hodnotením žiaka.

Učiteľ poskytuje procesuálne hodnotenie žiakovi v priebehu hodiny tak, aby žiak dostával systematicky spätnú väzbu na rôzne stránky svojej činnosti. Súčasne učiteľ na záver hodiny poskytuje spätnú väzbu celej triede (pričom upozorňuje na výnimočné prejavy žiakov). Cieľom je dosiahnuť, aby žiak nebol len jednorazovo hodnotený na záver hodiny či po podanom výkone. Predmet Umenie a kultúra si vyžaduje **komplexnú spätnú väzbu na aktivitu žiakov, na spôsoby ich spolupráce, na ich motiváciu, ako aj na výsledky ich práce**.

Záverečnou formou takejto komplexnej spätnej väzby je **škálovanie formou známok**, porovnateľné so známkovaním, aké sa používa na iných predmetoch vyučovaných na škole. Nie je však nutné známkovať každú prácu a každý výkon žiaka. Závisí od učiteľa, kto-

ré úlohy bude hodnotiť, aby hodnotenie poskytlo žiakovi i prostrediu dostatočný obraz o jeho kvalitách a vývoji.

Predmet hodnotenia:

Učiteľ musí brať ohľad na to, že **vnímanie kultúry, porozumenie kultúrnym artefaktom a využívanie nástrojov kultúry pre sebaujadrnenie či komunikáciu súvisí so seba projekciou, záujmami, motiváciou, hodnotovými orientáciami, fantáziou, emocionálnou, s úrovňou poznania u žiaka i s celým intímnyim svetom žiaka**. Preto sa pri hodnotení treba vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií, ktoré by sa mohli necitlivo dotknúť osobnostného zamerania žiaka. Je dôležité uplatňovať **diferencovaný a individuálny prístup**. Predložené kritériá sú orientačné, učiteľovi ponúkajú základnú štruktúru pre analýzu jednotlivých zložiek činnosti žiaka v rámci Umenia a kultúry.

V rámci Umenia a kultúry hodnotíme tieto oblasti žiakovho správania:

a) Obsah

- Vnímanie: Hodnotíme jazykové (alebo literárne), vizuálne, pohybové (alebo dramatické), zvukové (alebo hudobné) vyjadrenie spôsobu, akým žiak vníma kultúrne artefakty.
- Tvorba: Hodnotíme tvorbu jazykových, vizuálnych, pohybových a zvukových artefaktov.
- Reflexia: Hodnotíme reflexiu kultúrnych artefaktov ako aj žiacku reflexiu ich vlastných postojov.
- Postoje: Hodnotíme rôznorodé prejavy názorov a postojov.
- Poznanie: Hodnotíme prejavy zložitejších poznávacích procesov.
- Informácie: Hodnotíme prácu s informáciami.
- Médiá: Hodnotíme prácu s médiami.

b) Proces

- Komunikácia: Hodnotíme spôsoby komunikácie pri riešení úloh.
- Spolupráca: Hodnotíme prejavy spolupráce pri riešení úloh.
- Motivácia: Hodnotíme prejavy motivácie k činnosti.
- Myslenie: Hodnotíme prejavy rôznych kognitívnych procesov.
- Emocionalita: Hodnotíme prejavy emocionálnych procesov.

Kritériá hodnotenia:

V rámci Umenia a kultúry uplatňuje učiteľ tieto hlavné kritériá:

a) Hodnotenie obsahu žiakovkej práce

Vnímanie:

- Hodnotíme žiakovu flexibilitu vo vnímaní kultúrnych a iných artefaktov, znakov, situácií, činností.
- Hodnotíme žiakovu otvorenosť k zmenám vo vnímaní kultúrnych artefaktov, znakov, situácií, činností.

Tvorba:

- Hodnotíme pestrosť žiakových tvorivých cieľov.
- Hodnotíme pestrosť vyjadrovacích prostriedkov využívaných žiakom.
- Hodnotíme schopnosť tvorivo manipulovať s vyjadrovacími prostriedkami rôznych (alebo vybraných) oblastí kultúrnej tvorby.
- Hodnotíme, ako žiak rozpoznáva výsledky a účinky svojej tvorby.

Reflexia:

- Hodnotíme žiakovu samostatnosť
  - v reflexii kultúrnych artefaktov,
  - v interpretácii kultúrnych znakov,
  - v reflexii vlastnej tvorivej činnosti.
- Hodnotíme, ako žiak rozpoznáva výsledky a účinky svojej tvorby.
- Hodnotíme, ako žiak identifikuje vlastné predsudky a stereotypy.

- Hodnotíme, ako žiak pozoruje a odlišuje prejavy emócií od emócií samotných.

Postoje:

- Hodnotíme žiakovu schopnosť venovať pozornosť odlišným názorom a postojom.
- Hodnotíme žiakovu schopnosť tolerovať odlišné názory a postoje.
- Hodnotíme žiakovu schopnosť obhajovať svoje názory a postoje.
- Hodnotíme žiakovu schopnosť adaptovať svoje názory a postoje v novej situácii.

Poznanie:

- Hodnotíme, ako sa u žiaka prehĺbuje poznanie kultúry.
- Hodnotíme, ako sa u žiaka rozširuje poznanie kultúry.
- Hodnotíme, ako žiak aplikuje získané poznanie na nové situácie.

Informácie:

- Hodnotíme žiakovu samostatnosť v získavaní, spracovaní a využívaní informácií.
- Hodnotíme, či žiak korektne narába s informáciami.

Médiá:

- Hodnotíme žiakovu schopnosť samostatne argumentovať vo vzťahu k obsahom masových médií.
- Hodnotíme žiakovu schopnosť vyhodnotiť, ako pôsobia jednotlivé produkty masových médií.

b) Hodnotenie procesu žiakovho učenia

Komunikácia:

- Hodnotíme žiakovu kultivovanosť v komunikácii pri riešení úloh.
- Hodnotíme žiakovu schopnosť komunikovať s pomocou rôznych vyjadrovacích prostriedkov (slovných, pohybových, zvukových a pod.).
- Hodnotíme efektívnosť žiakovej komunikácie pri riešení úloh.
- Hodnotíme, ako žiak interpretuje efektívnosť vlastnej komunikácie.

Spolupráca:

- Hodnotíme originálny vklad žiaka do spolupráce pri riešení úloh.
- Hodnotíme zodpovednosť žiaka pri riešení úloh.
- Hodnotíme schopnosť žiaka efektívne spolupracovať pri riešení úloh.

Motivácia:

- Hodnotíme prejavy žiakovho záujmu o kultúrne artefakty a o kultúrnu tvorbu.
- Hodnotíme aplikáciu žiakovho záujmu do iných oblastí kultúrnej tvorby.

Myslenie:

- Hodnotíme pestrosť v prejavoch kognitívnych procesov u žiaka.

Emocionalita:

- Hodnotíme zručnosti, s akými žiak prejavuje svoju emocionalitu.
- Hodnotíme kultivovanosť v prejavoch žiakovej emocionality.

Vyjadrenie plnenia kritérií hodnotenia v známkach:

Vyjadrenie v známkach je len **pomocným** ukazovateľom. Učiteľ by mal zabezpečiť, aby žiaci venovali väčšiu pozornosť komplexnej slovnej väzbe na hodinách ako výsledným známkam. Znamky slúžia na porovnanie v rámci celej triedy, alebo na jednoduché vyjadrenie pokrokov žiaka. Preto môže učiteľ využiť aj lepšie hodnotenie, ak chce vyjadriť žiakove pokroky, hoci by aj celkom nezodpovedalo aktuálnej práci žiaka.

Výborný: Žiak je tvorivý, flexibilný, otvorený zmenám, využíva pestré vyjadrovacie prostriedky a obnovuje ich, reflektuje kultúrne procesy i svoje vlastné premeny.

Chváľitebný: Žiak spĺňa kritériá, ale je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý.

Dobry: Žiak realizuje úlohy priemerne, chýba mu iniciatíva, je slabo motivovaný k tvorbe, nerozširuje svoju flexibilitu, neosvojuje si nové vyjadrovacie prostriedky, komunikuje nekultivovane, ťažšie identifikuje predsudky a stereotypy.

Dostatočný: Žiak realizuje úlohy s pomocou imitácie, prejavuje len základné zručnosti v narábaní s vyjadrovacími prostriedkami kultúry. Minimálne identifikuje prebiehajúce procesy, len s ťažkosťami aplikuje získané zručnosti, schopnosti a poznanie v nových oblastiach.

Nedostatočný: Neodporúčame používať v predmete Umenie a kultúra – pretože každý žiak má z rodiny a prostredia isté kultúrne návyky a schopnosť vnímania kultúrnych artefaktov.